Finnmark bjuder på snödrivor och fjällblommor

Då våren övergår i sommar i södra Finland råder ännu vintriga förhållanden i Nordnorge. Men även här dyker de första blommorna upp så snart snötäcket ger vika.

TEXT & FOTO
LINNEA NORDSTRÖM

I början av maj samlades fjorton studerande från Åbo och Helsingfors i Nordnorge för att delta i en kurs om fjällekologi. Professor Lauri Oksanen var eldsjälen bakom kursen som ordnades i samarbete mellan Åbo universitet och högskolan i Finnmark. Kursens mål var att besöka olika fjällmiljöer och bekanta sig med växt- och djurarter.

Fjällstuga som forskningsbas

Som bas för kursen fungerade Jotka Fjellstue, en statsägd fjällstuga som ligger ungefär 40 kilometer utanför Alta. Stugan är en av de tre sista fjällstugor som ännu är i statlig ägo. Turister och skolklasser kan övernatta i gäststugorna som sköts av Steinar Kristensen och hans familj, som bor i huvudbyggnaden. Jotka är inte formellt en fältstation men används året om för olika typer av biologisk forskning.

För att komma till stugan vintertid krävs en ungefär fyra kilometer lång skidtur över den frusna sjön. På sommaren gör man motsvarande resa med båt.

Trots att stugan kan kännas isolerad är här ändå rätt mycket liv och rörelse. Varje vår och höst driver traktens samer närmare 30 000 renar förbi Jotka till nya betesmarker. Dessutom passerar slädhundsekipagen fjällstugan i mars varje år under den stora tävlingen Finnmarksløpet.

Tre meter snö

Snön ligger ännu tjock i inre Finnmark i början av maj och skidor är ett måste för att ta sig fram i landskapet. Kursen inleddes med skidturer till fjälls för att titta på vilka växter som förekom på olika höjder och på sluttningar med mer eller mindre näringsrik mark. För att nå marknivå krävdes ibland stora insatser med spade. På området med de största drivorna blev en grupp tvungen att gräva en snögrop på nästan tre meter!

Vegetationen på de högre fjällen vid Jotka domineras bland annat av kråkbär (*Empetrum nigrum*), lappljung (*Phyllodoce caerulea*), och dvärgbjörk (*Betula nana*). Mossor och lavar är också artrika. Lavarnas varierande förekomst visar tydligt hur stor inverkan renbetet har. På betade områden finns färre lavar och istället mera mossor. Men på öar som renar inte lätt kan nå är lavarna dominerande. Lavar klarar sig överlag bättre i konkurrensen mot mossor i inre Finnmark eftersom de är mera härdiga mot torka.

Seiland nationalpark

För att få en uppfattning om skillnaden mellan inlandsklimatet och det marina klimatet besökte kursen också ön Seiland. Seiland ligger norr om Alta och på ön finns en stor nationalpark. Seiland fungerar dessutom som en sommarbetesmark för renar. Det tog ungefär två timmar att färdas med båt från Storekorsnes till Bårdfjord på Seiland som blev vår lägerplats.

Vi slog läger i Bårdfjorddalen som redan var snöfri. De höga bergen runt omkring var ännu snöklädda. Vyn var imponerande

Purpurbräckan är ett sant vårtecken i Finnmark.

Övernattningen på Seiland skedde delvis i samiska *lavvun* med vedeldad kamin.

varje gång man klev ut från de samiska tälten, *lavvun*, som vi bodde i.

Tyvärr var vädret inte på vår sida då vi försökte göra en topptur till Seilandstuva 1 070 meter över havet. Vi hade kommit ungefär halvvägs upp då ett oväder blåste in från havet. Dimman var tjock och vi tog det säkra före det osäkra och återvände till lägret.

Ändå var turen mödan värd. Vi träffade på både renar och ripor och fick syn på den vackra purpurbräckan (*Saxifraga oppositifolia*), som precis hade slagit ut sina röda blommor.

Sommar- och vinterbeten för renarna

Eftersom mycket av växtekologin på området präglas av renbetet fick vi en del information om samernas rendrift under kursen. Vi besökte bland annat Alta museum och de närbelägna hällristningarna. Under resan till Seiland fick vi också träffa Jan-Yngvar Kiel som är rendriftschef vid rendriftsförvaltningen i Norge. Kiel förklarade att rendriften i Norge strukturerats annorlunda än i Finland.

I Norge används ett system med vinter- och sommarbetesmarker och man försöker på det sättet undvika överbete som skulle förstöra lavarna. Ändå är betet inte problemfritt, varken praktiskt eller politiskt. Konflikter uppstår då olika hjordar blandas och nationsgränserna kommer emellan.

Till slut var det dags för alla att återvända till Finland och lämna de vidsträckta fjällandskapen bakom sig. Trötta, solbrända och nöjda skidade gruppen för sista gången bort från Jotka. På vägen sade vi adjö åt fjällämlarna som modigt banade sin väg över snön mot okända mål.

Skribenten är biologi- och journalistikstuderande hemma från Ekenäs

Jotkajavre fjellstue har anor från 1878.